
О. УС

*доцент кафедри кримінального права № 1
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого,
кандидат юридичних наук*

УДК 343.21

Правила кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті¹

Стаття присвячена кримінально-правовим проблемам кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті. На підставі положень КК запропоновані як загальні, так і спеціальні правила кваліфікації злочинів, вчинених співучасниками (незакінчений злочин, співучасть у злочинах зі спеціальним суб'єктом, ексцес виконавця, невдале діяння співучасника, добровільна відмова співучасників тощо).

Ключові слова: кваліфікація злочинів, співучасники злочину, склад злочину, межі ставлення у вину.

Удосконалення регламентації інституту співучасті у Кримінальному кодексі України 2001 р. (далі – КК) породило одночасно й низку питань кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті. Аналіз постанов Пленуму Верховного Суду України призводить до висновку, що вони містять деякі недоліки тлумачення застосування окремих положень КК, які передбачають відповідальність за злочини, вчинені співучасниками. Це, зокрема, недоліки у системному підході до вирішення питань кваліфікації таких

злочинів; відсутність єдності розуміння різновидів форм співучасті, їх співвідношення, ознак, що їх характеризують; відсутність чітких критеріїв відмежування діянь співучасників та недосконалість розробки правил кваліфікації цих діянь; відсутність єдності та виваженості термінології тощо.

У теорії кримінального права питанням кваліфікації діянь співучасників присвячені як дослідження, що стосуються співучасті у злочині, зокрема, роботи таких науковців, як Ф. Г. Бурчак,

¹ З циклу статей, присвячених особливостям кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті.

Р. Р. Галіакбаров, П. І. Гришаєв, Ю. В. Гродецький, Н. О. Гурова, А. Ф. Зелінський, М. Г. Іванов, М. І. Ковальов, О. О. Кваша, А. П. Козлов, Г. А. Кригер, П. С. Матишевський, Г. В. Новицький, Р. С. Орловський, М. І. Панов, В. С. Прохоров, П. П. Тельнов, А. Н. Трайнін, О. В. Ус, Б. С. Утевський, М. Д. Шаргородський, М. О. Шнейдер та ін., так і роботи, присвячені власне питанням кваліфікації діянь, передбачених КК, авторами яких є, зокрема, Є. В. Благов, Л. Д. Гаухман, В. В. Колосовський, М. Й. Коржанський, В. В. Кузнєцов, Б. А. Курінов, В. О. Навроцький, О. І. Парог, С. А. Тарарухін, Р. А. Сабітов, А. В. Савченко та інші вчені.

Незважаючи на те, що проблемам кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті, присвячено чимало наукових праць, низка питань кваліфікації й на сьогодні залишаються дискусійними. Це, зокрема, пов'язано з тим, що авторами висловлюються певні пропозиції щодо удосконалення законодавчої регламентації інституту співучасті і, як наслідок, відповідальності співучасників та кваліфікації злочинів, вчинених у співучасті. З урахуванням обсягу наукової статті вона присвячена *формулюванню правил кваліфікації діянь співучасників на підставі положень чинного КК*. Пропозиції щодо удосконалення регламентації інституту співучасті висловлюються нами в інших наукових дослідженнях.

Відповідно до ч. 1 ст. 27 КК «співучасниками злочину, поряд із виконавцем, є організатор, підбурювач та пособник».

1. Згідно з ч. 1 та ч. 2 ст. 29 КК виконавець підлягає кримінальній відповідальності за статтею Особливої частини КК¹; організатор, підбурювач та пособник підлягають кримінальній відповідальності за відповідною частиною ст. 27 і тією статтею (частиною статті) Особливої частини КК, яка передбачає *злочин, вчинений виконавцем*². Наприклад, у разі вчинення співучасниками крадіжки за попередньою змовою групою осіб діяння виконавців кваліфікуються за ч. 2 ст. 185 КК, діяння організатора – за ч. 3 ст. 27, ч. 2 ст. 185 КК, діяння підбурювача – за ч. 4 ст. 27, ч. 2 ст. 185 КК, діяння пособника – за ч. 5 ст. 27, ч. 2 ст. 185 КК (за відсутності інших кваліфікуючих ознак складу злочину).

Слід зазначити, що у слідчо-судовій практиці мають місце випадки, коли один співучасник виконує декілька ролей у спільному вчиненні злочину (причому, роль підбурювача та пособника, підбурювача та виконавця (співвиконавця)). Перше, що необхідно з'ясувати при вирішенні питання кваліфікації діяння такого співучасника, це встановити, які саме ролі він виконав, тобто з'ясувати вид співучасті (ст. 27 КК),

¹ Пропозиції окремих науковців про необхідність кваліфікувати діяння виконавця з посиланням на ч. 2 ст. 27 КК [1, с. 26; 2, с. 131] у законодавстві та судовій практиці підтримки не знайшли.

² Вважаємо, що використання в такому разі терміна «відповідальність» є не зовсім логічним. По-перше, кваліфікація передуює притягненню особи до кримінальної відповідальності. По-друге, зазначена норма КК вирішує питання не про кримінальну відповідальність, а встановлює правила кваліфікації діянь співучасників злочину. Нарешті, злочинне діяння особи має бути кваліфіковане, проте від кримінальної відповідальності вона може бути звільнена.

а друге – відтворити це у формулі кваліфікації¹ за такими правилами:

1) якщо співучасник у спільному вчиненні злочину виконав декілька ролей і в тому числі роль виконавця (співвиконавця) – кваліфікація його діяння має здійснюватися лише за статтею (частиною статті) Особливої частини КК. Водночас усі ролі, скоєні таким співучасником у спільному вчиненні злочину, зазначаються у мотивувальній частині відповідних процесуальних документів і враховуються при призначенні покарання (ч. 4 ст. 68 КК);

2) якщо співучасник при вчиненні злочину виконав декілька ролей, що належать до так званих інших видів співучасників (приміром, роль підбурювача та пособника), то у формулі кваліфікації відтворюється кожна з цих ролей. Так, якщо співучасник схилив виконавця до вчинення крадіжки (виконав роль підбурювача) та сприяв вчиненню цього злочину (виконав роль пособника), то його діяння мають кваліфікуватися за ч. 4, 5 ст. 27, ч. 2 ст. 185 КК (за відсутності інших кваліфікуючих ознак складу злочину).

2. При вчиненні злочину у співучасті необхідно також з'ясувати *форму співучасті*², оскільки вона, у більшості випадків, має значення для кваліфікації такого діяння. Відповідно до ст. 28 КК злочин у співучасті може бути вчинений:

¹ Формула кваліфікації – це посилання на цифрове позначення (номер) статті (частини (пункту) статті) Особливої частини КК, а інколи й Загальної частини КК, які передбачають вчинене особою діяння.

² У КК термін «форма співучасті» не застосовується. У науковій літературі й на сьогоднішній день залишається питання щодо назви об'єднання співучасників видом чи формою співучасті.

а) групою осіб (без попередньої змови); б) групою осіб за попередньою змовою; в) організованою групою; г) злочинною організацією.

Станом на 1 лютого 2014 р. така форма співучасті, як: а) вчинення злочину групою осіб, є обов'язковою ознакою основного складу злочину (ч. 1 ст. 316 КК) та кваліфікуючою ознакою в 11 складах злочинів (наприклад, ч. 2 ст. 121, ч. 2 ст. 126, ч. 3 ст. 152 КК); б) вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою передбачено як кваліфікуючу ознаку у 96 складах злочинів (приміром, ч. 2 ст. 210, ч. 2 ст. 212, ч. 2 ст. 216 КК), а якщо ця форма співучасті не передбачена як така, то вона враховується судом при призначенні покарання як обставина, що його обтяжує (п. 2 ч. 1 ст. 67 КК); в) вчинення злочину організованою групою є обов'язковою ознакою основного складу злочину (ст. 392 КК) та кваліфікуючою ознакою у 46 складах злочинів (наприклад, ч. 3 ст. 355, ч. 3 ст. 359, ч. 2 ст. 368³, ч. 2 ст. 368⁴, ч. 5 ст. 369 КК), а якщо вона не передбачена як така, то враховується судом при призначенні покарання як обставина, що його обтяжує (п. 2 ч. 1 ст. 67 КК); г) створення злочинної організації і участь у ній утворюють самостійний склад злочину, передбачений ст. 255 КК. Крім того, у статтях Особливої частини КК передбачаються склади злочинів, що містять ознаки окремих видів організованих груп та злочинних організацій (приміром, ст. 257 КК).

1) При вчиненні злочину *групою осіб* (проста співучасть) діяння кожного співучасника (співвиконавця) кваліфікуються за відповідною статтею (частиною статті) Особливої частини КК. При цьому, якщо зазначена форма спів-

участі передбачена як кваліфікуюча ознака конкретного складу злочину, то діяння співучасників кваліфікуються за відповідною частиною статті Особливої частини КК, що передбачає цей злочин. Наприклад, якщо група осіб вчинила звалтування, то діяння кожного співвиконавця підлягають кваліфікації за ч. 3 ст. 152 КК (за відсутності інших кваліфікуючих ознак цього складу злочину).

2) При вчиненні злочину *групою осіб за попередньою змовою або організованою групою* діяння співучасників підлягають кваліфікації за статтею (частиною статті) Особливої частини КК, що передбачає відповідальність за злочин, вчинений відповідною формою співучасті, у разі, якщо вона передбачена як обов'язкова чи кваліфікуюча ознака. При цьому при вирішенні питання про кваліфікацію діяння конкретного співучасника необхідно брати до уваги те, яку роль у спільному вчиненні злочину він виконав.

Слід зазначити, що вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою та вчинення злочину організованою групою у низці складів злочинів передбачені як самостійні кваліфікуючі ознаки в різних частинах конкретних статей Особливої частини КК (приміром, частини 2 та 5 ст. 185, частини 3 та 5 ст. 191 КК тощо). Таких складів злочинів, станом на 1 лютого 2014 р., в Особливій частині КК є 37. Крім того, Особлива частина КК містить 57 складів злочинів, у яких передбачено як кваліфікуючу ознаку вчинення злочину за попередньою змовою групою осіб і не передбачено такої кваліфікуючої ознаки, як вчинення злочину організованою групою.

В абз. 4 п. 16 постанови Пленуму Верховного Суду України (далі – ППВСУ) «Про судову практику в справах про злочини проти життя та здоров'я особи» від 7 лютого 2003 р. № 2 зазначено, що «умисне вбивство, вчинене організованою групою, також кваліфікується за п. 12 ч. 2 ст. 115 КК». У зв'язку з наведеним вищою судовою інстанцією підходом можна дійти висновку, що, приміром, якщо в певному складі злочину закріплена така кваліфікуюча ознака, як вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою, то вона охоплює також і вчинення злочину організованою групою або злочинною організацією. Схожий підхід наведено й у п. 6 постанови ПВСУ «Про судову практику у справах про хуліганство» від 22 грудня 2006 р. № 10, відповідно до якого «хуліганство визнають учиненим групою осіб і кваліфікують за ч. 2 ст. 296 КК у разі участі в злочинних діях декількох (двох і більше) виконавців *незалежно від того, яка форма співучасті (ст. 28 КК)* мала місце».

Частково така позиція відповідає положенням КК, оскільки згідно з п. 2 ч. 1 ст. 67 КК «вчинення злочину групою осіб за попередньою змовою (*частина друга або третя статті 28*)» визнається обставиною, що обтяжує покарання. Проте одноставно вирішити питання про так званий принцип «матрьошки» щодо форм співучасті¹ на підставі чинного КК немає достатніх підстав. Тому наведене вищою судовою інстанцією тлумачення такої ква-

¹ Цей принцип полягає в тому, що форма співучасті, яка передбачена в наступній частині ст. 28 КК, містить всі ознаки форми співучасті, зазначеної в попередній частині ст. 28 КК та ще як мінімум одну додаткову ознаку.

ліфікуючої ознаки, як вчинення злочину групою осіб або групою осіб за попередньою змовою, навряд чи повною мірою відповідає положенням КК. Вважаємо, що саме законодавець повинен зайняти більш чітку, концептуальну, системну позицію щодо передбачення як кваліфікуючих ознак складів злочинів певних форм співучасті та їх співвідношення.

3. За загальним правилом межі відповідальності співучасників визначаються межами діяння виконавця, саме тому при вчиненні ним незакінченого злочину (готування до злочину або замаху на злочин) інші співучасники підлягають кримінальній відповідальності за співучасть у незакінченому злочині та їх діяння кваліфікуються за відповідною частиною ст. 27, ч. 1 ст. 14 або ч. 2 чи ч. 3 ст. 15 КК і відповідною статтею (частиною статті) Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за закінчений злочин.

4. Відповідно до ч. 3 ст. 29 КК «ознаки, що характеризують особу окремого співучасника злочину, ставляться в вину лише цьому співучасникові». Наведене законодавче положення свідчить, що ознаки, які характеризують особу певного співучасника та впливають на кваліфікацію злочину, підлягають ставленню у вину лише цьому співучаснику, незалежно від того, знали про них інші співучасники чи ні.

У кримінально-правовій літературі та слідчо-судовій практиці традиційним (загальноновизнаним) є підхід, що ознака повторності (рецидиву) злочинів характеризує особу винного [3, с. 671–673; 4, с. 162–168; 5, с. 108]. Саме тому, наприклад, при співучасті в умисному вбив-

стві така кваліфікуюча ознака, як вчинення його особою, що раніше вчинила умисне вбивство, повинна враховуватися при кваліфікації діяння лише того (тих) співучасників, якого (яких) ця ознака стосується.

5. Дискусійним на сьогодні залишається питання про межі ставлення у вину співучасникам фактично вчиненого виконавцем злочину, якщо при змові на спільне вчинення злочину не були конкретизовані обов'язкові або кваліфікуючі ознаки його складу. Приміром, як кваліфікувати дії підбурювача, який схилив до вбивства, не уточнивши способу його вчинення, а виконавець скоїв його з особливою жорстокістю (п. 4 ч. 2 ст. 115 КК) або способом, небезпечним для життя багатьох осіб (п. 5 ч. 2 ст. 115 КК)?

На наш погляд, вирішення цього питання залежить від конкретизації співучасниками ознак складу злочину, на вчинення якого відбулася змова. Так, якщо між співучасниками відбулася домовленість про скоєння конкретного складу злочину (наприклад, вбивства, крадіжки, вимагання), а виконавець вчинив цей злочин за наявності кваліфікуючих ознак (приміром, особлива жорстокість; насильство, небезпечне для життя і здоров'я особи), то ставити співучасникам у вину цю ознаку можна лише за умови, якщо вони: а) завідомо знали про її наявність (зокрема, завідомо усвідомлювали, що домовляються про вбивство жінки, яка знаходиться у стані вагітності) і змова відбулася саме на вчинення цього злочину, або б) за обставинами справи усвідомлювали можливість наявності такої ознаки і припускали вчинення такого злочину

(наприклад, схиливши виконавця до вбивства, підбурювач знав, що потерпілий знаходиться під постійним захистом професійних охоронців, тому допускав можливість використання виконавцем різних способів вбивства, у тому числі й небезпечного для життя багатьох осіб). Таким чином, у наведених випадках у співучасників можливе не тільки бажання наявності кваліфікуючих ознак складу злочину, вчиненого виконавцем, а й свідоме їх припущення.

Якщо співучасники домовилися про вчинення злочину, визначеного родовими (видовими) ознаками його складу, то у вину їм ставиться *фактично вчинений виконавцем злочин за умови, що вони усвідомлювали можливість його скоєння*. Приміром, домовившись про вилучення грошової суми, яку потерпілий повинен був отримати при укладенні договору купівлі-продажу квартири, співучасники тим самим припускали можливість різних способів вилучення майна – таємного (крадіжка), відкритого (грабіж), поєднаного з насильством (насильницький грабіж, розбій) тощо.

Наведені пропозиції кваліфікації, на наш погляд, відповідають приписам ч. 3 ст. 29 КК, відповідно до якої обставини, що обтяжують відповідальність і передбачені в статтях Особливої частини КК як ознаки злочину, що впливають на кваліфікацію діяння виконавця, ставляться у вину лише співучаснику, який усвідомлював їх наявність.

6. Однакові мотиви та цілі діяння співучасників, якщо вони зазначені у диспозиції відповідної норми як обов'язкові чи кваліфікуючі ознаки певного складу злочину, є необхідною

умовою кваліфікації їх діянь за однією статтею (частиною статті) Особливої частини КК.

Водночас у слідчо-судовій практиці можливі випадки, коли співучасники при вчиненні спільного злочину керуються різними мотивами та (або) мають різні цілі. У такому разі при вирішенні питання кваліфікації, на наш погляд, слід виходити з того, що залежно від законодавчого закріплення ознак суб'єктивної сторони складу конкретного злочину мотив і мета можуть виконувати різну роль, а саме виступати як ознаки: а) обов'язкові (основні); б) кваліфікуючі (особливо кваліфікуючі); в) привілейовані; г) що пом'якшують чи обтяжують покарання.

Якщо мотив або мета є обов'язковими ознаками складу злочину, то їх відсутність у діянні співучасника виключає кримінальну відповідальність за скоєне у зв'язку з невідповідністю ознак фактичного суспільно небезпечного діяння ознакам складу злочину, передбаченого відповідною статтею (частиною статті) Особливої частини КК. Якщо ж мотив або мета є кваліфікуючими ознаками складу конкретного злочину, то їх відсутність у діянні співучасника не виключає кримінальної відповідальності, а лише тягне кваліфікацію вчиненого за іншою статтею (частиною статті) Особливої частини КК. У разі якщо вони не передбачені ні в основному, ні у привілейованому, ні у кваліфікованому складах злочинів, то мотив і мета враховуються при призначенні покарання як обставини, що пом'якшують або обтяжують покарання, чи такі, що характеризують особу винного.

Наведене обумовлює необхідність встановлення *правил врахування мотивів та цілей діяння кожного зі співучасників при кваліфікації вчиненого*:

а) мотиви, якими керувався виконавець, і цілі, які він переслідував, впливають на кваліфікацію діянь інших співучасників лише за умови, якщо: вони є обов'язковими або кваліфікуючими (особливо кваліфікуючими) ознаками складу злочину; співучасники керувалися ними або переслідували їх; співучасники хоча й не керувалися ними, але усвідомлювали їх наявність. Наприклад, якщо підбурювач схилив виконавця до вчинення злочину, викликавши у нього мотиви та (або) мету, які є обов'язковими чи кваліфікуючими ознаками складу злочину, і, крім того, сам підбурювач керувався таким мотивом і переслідував зазначену мету, він підлягає відповідальності за підбурювання до злочину, що характеризується такими мотивами й метою. Якщо ж підбурювач схилив виконавця до вчинення так званого простого складу злочину (без кваліфікуючих ознак), а останній, у свою чергу, керувався мотивами (цілями), що впливають на кваліфікацію, то лише усвідомлення цих ознак дає підстави поставити вчинене виконавцем у вину підбурювачу. Зазначений підхід відповідає ч. 3 ст. 29 КК, згідно з якою «обставини, що обтяжують відповідальність і передбачені у статтях Особливої частини КК як ознаки злочину, що впливають на кваліфікацію дій *виконавця*, ставляться в вину лише співучаснику, який усвідомлював ці обставини».

При цьому навіть якщо співучасник брав участь у спільному злочині, керуючись іншими мотивами (переслі-

дуючи іншу мету), які не впливають на кваліфікацію, то при усвідомленні ним зазначених ознак, його дії треба кваліфікувати за тією статтею (частиною статті) Особливої частини КК, яка передбачає злочин, вчинений виконавцем. У випадку, якщо співучасник лише помилково вважав, що виконавець керується мотивом та (або) переслідує мету, що впливає на кваліфікацію його діяння, цей мотив (мета) не буде ставитися йому в вину, у зв'язку з тим, що він не є ознакою складу злочину, вчиненого виконавцем;

б) мотиви і мета, якими керується так званий інший співучасник (організатор, підбурювач, пособник), здійснюючи свою злочинну роль, ставляться у вину і враховуються при кваліфікації його діяння або при призначенні покарання. При цьому вони мають подвійне значення.

Якщо вони є обов'язковими або кваліфікуючими (особливо кваліфікуючими) ознаками складу злочину, вчиненого у співучасті, це визначає кваліфікацію діянь таких співучасників за відповідною статтею (частиною статті) Особливої частини КК. Наприклад, підбурювач схиляє виконавця до вчинення умисного вбивства з корисливих мотивів (ч. 4 ст. 27, пп. 6, 12 ч. 2 ст. 115 КК – за відсутності ознак підбурювання до вчинення умисного вбивства на замовлення).

У разі якщо цілі та мотиви, якими керуються так звані інші співучасники, не є ні обов'язковими, ні кваліфікуючими (особливо кваліфікуючими) ознаками складу злочину, тобто не впливають на кваліфікацію вчиненого виконавцем, то вони враховуються при призначенні покарання лише тому спів-

учаснику, який ними керується, або переслідує як обставини, що пом'якшують або обтяжують покарання, чи як дані, що характеризують особу такого співучасника. Наприклад, підбурювач, керуючись корисливим мотивом, схиляє виконавця до вчинення умисного вбивства з помсти (ч. 4 ст. 27, п. 12 ч. 2 ст. 115 КК – за відсутності ознак підбурювання до вчинення умисного вбивства на замовлення). Такий підхід визначається тим, що мотив і мета, якими керується співучасник у ситуації, що розглядається, виступають як суб'єктивні ознаки його діяння, тобто характеризують не злочин, вчинений у співучасті, а здійснення власної злочинної ролі, нехай навіть у спільному злочинному діянні.

7. При вчиненні співучасниками злочину зі спеціальним суб'єктом обов'язково, щоб ознаками такого суб'єкта володів виконавець. Для інших видів співучасників (організатор, підбурювач, пособник) закон не встановлює будь-яких обмежень, пов'язаних із можливістю їх участі у вчиненні такого злочину. Водночас при кваліфікації злочину зі спеціальним суб'єктом, вчиненого у співучасті, необхідно з'ясувати, що крім ознак співучасті мають місце додаткові умови, відповідно до яких співучасники усвідомлюють, що: а) злочин, про вчинення якого відбулася змова, може бути вчинений лише спеціальним суб'єктом; б) виконавець має ознаки такого суб'єкта.

Слід зазначити, що оскільки законодавець не конкретизує ознаки спеціального суб'єкта злочину, цілком можна припустити, що вони характеризують або суспільну небезпечність злочину,

або небезпечність особи виконавця, або те й інше одночасно. Безумовно, якщо ознаки спеціального суб'єкта одночасно є й обов'язковими ознаками складу злочину, то вони мають враховуватися і при кваліфікації діяння співучасника, який усвідомлює їх наявність. Проте це правило поширюється лише на ті випадки, якщо ознаки спеціального суб'єкта характеризують небезпечність злочину, виступаючи при цьому одночасно основними або кваліфікуючими ознаками його складу. Наприклад, підбурювач схиляє до прийняття пропозиції, обіцянки або одержання неправомірної вигоди службову особу (ч. 4 ст. 27, ч. 1 ст. 368 КК), службову особу, яка займає відповідальне (ч. 4 ст. 27, ч. 4 ст. 368 КК) чи особливо відповідальне становище (ч. 4 ст. 27, ч. 5 ст. 368 КК).

Разом з тим у деяких випадках ознаки спеціального суб'єкта характеризують тільки і виключно особу виконавця, виступаючи в той же час обов'язковою умовою застосування конкретної кримінально-правової норми. Така ситуація має місце, коли однією з підстав криміналізації діяння є особисті, виключно індивідуальні якості суб'єкта злочину (приміром, особливості фізіологічного стану виконавця у випадках, передбачених статтями 116, 117 КК та ін.). Наприклад, обставина, яка є підставою для віднесення вбивства матір'ю своєї новонародженої дитини (ст. 117 КК) до складів злочинів з пом'якшуючими ознаками (привілейованих складів), на наш погляд, стосується лише *особистих властивостей суб'єкта* цього злочину, і тому вона не може поширюватися на інших учасників злочину. У зв'язку з цим, приміром, дії підбурювача в та-

кому разі слід кваліфікувати за ч. 4 ст. 27, пп. 2, 12 ч. 2 ст. 115 КК (за відсутності інших кваліфікуючих ознак).

Вважаємо, що така кваліфікація цілком виправдана, оскільки законодавець пом'якшує відповідальність матері за умисне вбивство своєї новонародженої дитини з огляду на її особливий фізіологічний стан, обумовлений вагітністю і пологами. Саме цей стан і визначає створення привілейованого складу злочину для матері при вчиненні умисного вбивства своєї новонародженої дитини. На боці ж інших співучасників такі обставини відсутні, отже, і пом'якшувати їх відповідальність немає жодних підстав.

8. Відповідно до ч. 5 ст. 29 КК співучасники не підлягають кримінальній відповідальності за діяння, вчинене виконавцем, якщо воно не охоплювалося їх умислом. Саме тому *кваліфікація діянь співучасників у разі експесу виконавця здійснюється відповідно до змісту і спрямованості їх умислу за такими правилами:*

а) якщо діяння виконавця виходить за межі змісту домовленості й містить ще хоча б одну ознаку, яка має кримінально-правове значення, то співучасники підлягають відповідальності за співучасть у закінченому злочині, який був між ними узгоджений;

б) якщо діяння виконавця не містить хоча б однієї з ознак складу злочину, про який відбулася домовленість, то інші співучасники підлягають відповідальності за співучасть у незакінченому злочині. При цьому питання про кваліфікацію їх діянь вирішується залежно від того, на якій стадії спільного вчинення злочину умисел виконавця пере-

ріс на скоєння іншого злочину. Приміром, якщо підбурювач схилив виконавця до вчинення крадіжки, а останній у процесі її здійснення застосував до потерпілого характерне для грабежу насильство, то діяння підбурювача підлягає кваліфікації за ч. 4 ст. 27, ч. 3 ст. 15, ч. 2 ст. 185 КК (за відсутності інших кваліфікуючих ознак складу злочину). Діяння ж виконавця, на наш погляд, слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 187 КК (за відсутності інших кваліфікуючих ознак). Якщо ж підбурювач схилив до крадіжки, а виконавець після змови, що відбулася, прийняв самостійне рішення вчинити розбій, то в цьому випадку діяння підбурювача має кваліфікуватися за ч. 4 ст. 27, ч. 1 ст. 14, ч. 2 ст. 185 КК (за відсутності інших кваліфікуючих ознак). Діяння ж виконавця, на наш погляд, слід кваліфікувати за ч. 1 ст. 187 КК (за відсутності інших кваліфікуючих ознак цього складу злочину).

9. Діяння організатора, підбурювача та пособника слід визнати невдалими, якщо не було досягнуто змови на спільне вчинення злочину (приміром, якщо діяння, спрямоване на схилення до злочину, не вдалося у зв'язку з відхиленням (несприйняттям) потенційним співучасником пропозиції вчинити злочин або взяти участь у його вчиненні). *При невдалому підбурюванні, пособництві та невдалому діянні організатора кваліфікація їх діянь відбувається за такими правилами:*

а) якщо співучасть є обов'язковою або кваліфікуючою ознакою складу злочину, то необхідність кваліфікації невдалих діянь співучасників з урахуванням цієї обставини пояснюється конструкцією самого складу злочину, про

вчинення якого вони намагалися домогтися. Наприклад, невдале підбурювання до крадіжки треба кваліфікувати за ч. 1 ст. 14, ч. 2 ст. 185 (за відсутності інших кваліфікуючих ознак);

б) якщо вчинення злочину у співучасті не є ні обов'язковою, ні кваліфікуючою ознакою складу злочину, то невдале діяння співучасника підлягає кваліфікації лише за готування до злочину, передбаченого відповідною статтею (частиною статті) Особливої частини КК. Наприклад, невдале підбурювання до незаконного проведення абортів має кваліфікуватися за ч. 1 ст. 14, ст. 134 КК.

При цьому в жодному разі посилення на відповідну частину ст. 27 КК, яка передбачає види співучасників та описує їх діяння, є, на наш погляд, недоцільним, оскільки роль конкретного співучасника не вдалася, а тому й не була виконана.

10. Відповідно до ч. 2 ст. 17 КК особа, яка добровільно відмовилася від до-

ведення злочину до кінця, підлягає кримінальній відповідальності лише в тому випадку, якщо фактично вчинене нею діяння містить склад іншого злочину. Зазначені положення цілком поширюються і на випадки добровільної відмови співучасників. Так, співучасник, який добровільно відмовився від вчинення злочину (доведення його до кінця), не підлягає кримінальній відповідальності за наявності умов, передбачених ст. 17 КК (ст. 31 КК). У такому разі інші співучасники підлягають кримінальній відповідальності за співучасть у незакінченому злочині (готування до злочину або замах на злочин) про вчинення якого вони домовлялися, залежно від того, на якій із цих стадій злочин було припинено. Діяння таких співучасників кваліфікуються за ч. 1 ст. 14 або ч. 2 чи ч. 3 ст. 15 КК і відповідною статтею (частиною статті) Особливої частини КК, яка передбачає відповідальність за закінчений злочин.

Список використаної літератури

1. Кладков А. Квалификация преступлений, совершенных в соучастии / А. Кладков // Законность. – 1998. – № 8. – С. 26–28.
2. Благов Е. В. Квалификация преступлений (теория и практика) / Е. В. Благов. – Ярославль : Изд-во Ярослав. ун-та, 2003. – 212 с.
3. Козлов А. П. Единичные и множественные преступления / А. П. Козлов, А. П. Севастьянов. – СПб. : Юрид. центр Пресс, 2011. – 915 с.
4. Зінченко І. О. Множинність злочинів: поняття, види, призначення покарання : монографія / І. О. Зінченко, В. І. Тютюгін ; за заг. ред. В. І. Тютюгіна. – Х. : Фінн, 2008. – 336 с.
5. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. П. Пшонки, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – 5-те вид., допов. – Х. : Право, Т. 1 : Загальна частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін та ін., 2013. – 376.

Стаття надійшла до редколегії 10.03.2014.

Ус О. Правила кваліфікації преступлений, совершенных в соучастии

Стаття посвящена уголовно-правовим проблемам кваліфікації преступлений, совершенных в соучастии. На основе положений УК предложены как общие, так и специальные правила кваліфікації преступлений, совершенных в соучастии (неоконченное

преступление, соучастие в преступлениях со специальным субъектом, эксцесс исполнителя, неудавшееся деяние соучастника, добровольный отказ соучастников и др.).

Ключевые слова: квалификация преступлений, соучастники преступления, состав преступления, пределы вменения.

Us O. Rules the criminal legal qualification of crimes committed in complicity

This article is devoted to the problems of the criminal legal qualification of crimes committed in complicity. Based on the provisions of the Criminal Code proposed by both general and special rules for qualification of crimes:

1. Acts of the Executive shall be qualified under section (part of the article) of the Criminal Code, and act organizer, instigator and accomplice – for the relevant part of the century. And that Article 27 (part of the article) of the Criminal Code, which provides for an offense committed performer. If the accomplice performed several roles in the joint commission of the crime and in particular the role of the musician made (co-executor) – qualification of his act is only by sex (part of article) of the Criminal Code. If the accomplice performed as belonging to the so-called other types of associates (the role of instigator and accomplice) , then the formula qualifications played each of these roles.

2. When committing a crime by a group of persons (simple participation) act every accessory (accomplices) qualifies under the relevant section (the part of the article) of the Criminal Code. When committing a crime by a group of persons by prior conspiracy or by an organized group of accomplices act to be qualified under section (part of the article) of the Criminal Code, which provides for liability for crimes committed by the appropriate form of complicity, if it is marked as mandatory or aggravating circumstances.

3. Features that characterize a particular person and an accomplice affect the qualification of the crime, to be the attitude of blame only this accessory, whether they knew of other accomplices or not. Signs aggravating, are accessory to blame if: a) they are mandatory or qualifying elements of the crime, and b) an accomplice is aware of their presence in the deed performer.

4. Qualification acts accomplices Article, which provides crime with a special subject, if only possible accomplices realize that: a) the offense in respect of which there was a conspiracy may be committed only by a special subject, and b) the performer has featured such subjects object.

5. If excess artist accomplices act qualified as finished or unfinished crime (preparation of a crime or attempted crime) to commit conspiracy has taken place, whichever is fulfilled (completely or partially) or not objective side of its composition singer.

6. If not managed accomplices act, that act they qualify under Part 1, Art. And Article 14 (part of the article) of the Criminal Code, which provides for liability for the offense the commission of which failed to reach a conspiracy with links to the relevant part of Art. 27 CC.

7. In case of failure of voluntary act other accessory qualify for Part 1, Art. 14 hours or 2 or 3. 15 of the Criminal Code and the relevant article (part of article) of the Criminal Code, which provides for liability for the completed crime.

Keywords: qualification of crimes, accomplices of the crime, the crime, the limits in relation to wine.